

Ratni zločini

Okrutan rat koji se vodio u bivšoj Jugoslaviji između 1991. i 1995. godine utjecao je na sve federalne republike koje su danas neovisne države i članice UN-a, OESS-a i drugih međunarodnih organizacija.

Rat nije utjecao na sve zemlje jednako. Slovenija je uspjela svoj rat završiti unutar nekoliko dana uz malen broj žrtava zbog, između ostalog, svoje udaljenosti od Srbije i malenog broja pripadnika srpske manjine koji ondje žive. To je pomoglo odvratiti Slobodana Miloševića od teritorijalnih ambicija prema toj srednjeeuropskoj i mediteranskoj zemlji.

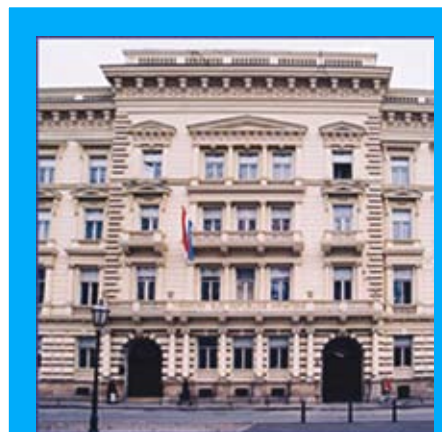
U Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini rat je bio dug i krvav, prouzročivši 130.000 mrtvih u Bosni i 13.000 u Hrvatskoj. Broj nestalih osoba u Bosni procjenjuje se na 14.000, a u Hrvatskoj na više od 2.000 osoba. Otprilike 14.000 osoba iz Srbije također je stradalo u ratu.

Teško je pokušati opisati rat. Svaka zemlja okarakterizirala bi ga drugačije: rat za neovisnost, rušilački rat, rat za nacionalnu koheziju? Barem s hrvatske točke gledišta, legitimitet njezine uloge u ratu nije upitan: Domovinski rat smatra se pravednom borbom za obranu svoje novostečene neovisnosti protiv mnogo brojnijeg i vojno opremljenijeg neprijatelja.

Hrvatska i Bosna pretrpjele su ogromnu materijalnu štetu i ljudske gubitke kao posljedicu rata. Ne samo što su žrtve bile brojne - što je najbolnije u svakom ratu - već je sustavno uništen i velik dio zemlje, posebice duž mnogobrojnih linija sukoba od Vukovara do Dubrovnika te od Doboja do Mostara. U Hrvatskoj, na svaku ljudsku žrtvu uništeno je najmanje 15 kuća, a neoštećene stambene jedinice često su zauzimali privremeni korisnici. Mnoge od

tih stambenih jedinica kasnije su opustošene od strane privremenih korisnika na odlasku.

Materijalna šteta može se popraviti; to je pitanje novca i vremena. Iako naponi u obnovi još nisu dosegli prijeratnu razinu razvitka, razorena područja Hrvatske i Bosne ponovno će napredovati i procvjetati.

Vrhovni sud Republike
Hrvatske

Gubitak ljudskih života i teške rane koje su doživjeli kako borci, tako i civili, ostaju kao trajni ožiljci na pojedincima i na cijeloj naciji. Rođaci žrtava teško mogu pronaći utjehu, posebice u onim slučajevima gdje su njihovi voljeni bile osobe koje bi trebale biti zaštićene ratnim pravom, a počinitelji su i dalje na slobodi i nisu odgovarali za svoja djela.

Tijekom prvih godina poslijeratnog razdoblja, Hrvatska je smatrala sve aspekte Domovinskog rata legitimnim, odbijajući prihvatiti činjenicu kako su ratni zločini bili počinjeni i od strane hrvatskih

oružanih snaga. Odbačena je mogućnost postojanja ratnih zločinaca i pojedinačnih krivaca na strani branitelja u legitimnom ratu za neovisnost protiv vanjskog agresora.

Osnivanje Haškog tribunala te proces demokratizacije i euro-atlantskih integracija Hrvatske, potaknuli su državu na napredak, utvrđivanje kaznene odgovornosti i vođenje suđenja pred domaćim sudovima protiv sve većeg broja optuženika. Od početka rata vođeno je otprilike 200 suđenja godišnje, prije svega protiv pripadnika srpskih paravojnih snaga i pripadnika jugoslavenske vojske. Usporedo s tim, Haški tribunal procesuirao je visoke vojne i političke čelnike za zločine počinjene u Hrvatskoj i Bosni. Suđenja pred Haškim tribunalom protiv vojnih zapovjednika jugoslavenske vojske i srpskih paravojnih snaga za zločine počinjene u Hrvatskoj uključuju predmete Martić, Strugar i „Vukovarsku trojku“, dok oni protiv hrvatskih vojnih časnika uključuju predmete Gotovina, Markač, Čermak, Norac i Ademi. Suđenja protiv Martića i „Vukovarske trojke“ završena su početkom 2007., a izricanje presuda očekuje se kasnije tijekom ove godine. Strugar je priznao krivnju. Gotovina, Markač i Čermak iščekuju početak suđenja u Haagu. Predmet protiv Norca i Ademija ustupljen je Hrvatskoj gdje će im se suditi u postupku koji bi mogao započeti prije ljeta 2007.

veleposlanik Jorge Fuentes
voditelj Misije

nastavak na 2. stranici

Zatvaranje Područnog ureda Karlovac

Posljednji voditelj Područnog ureda Karlovac, Jan Repa, rekao mi je nedavno kako su načelnici općina na području odgovornosti Područnog ureda Karlovac jednoglasno izrazili žaljenje zbog zatvaranja Područnog ureda jer su ured i njegovo osoblje postali poput prijatelja. Također su izrazili zahvalnost za razumijevanje, potporu, pomoć i savjete koje su dobivali od Područnog ureda. Ljudi na području odgovornosti Područnog ureda Karlovac shvatili su kako su Ured i Misija bili u zemlji kako bi im pružili potporu u njihovim naporima da regija ponovno stane na svoje noge, jedno po jedno selo, jedna po jedna općina. Dovoljno bi im bilo teško u ovom promjenjivom globalnom svijetu čak i da nije bilo razaranja i boli prouzrokovanih ratom.

No, kako priča Jan Repa, tijekom posljednjih godina svi s kojima je surađivao, Hrvat, Srbin, Bošnjak, osobe koje pružaju potporu desnoj ili lijevoj opciji, svi su shvatili kako su Područni ured i OESS bili ovdje kako bi saslušali njihovu priču, kako bi im pomogli te pružili potporu njihovim naporima da ponovno izgrade svoje živote, vodeći ih prema reformama koje oni često teško mogu razumjeti, ali ih na kraju počnu prihvaćati kao napredak.

A dokaz rada OESS-a i naših prijatelja u međunarodnoj zajednici, Europske komisije i UNHCR-a, može se vidjeti i iskusiti diljem cijelog područja odgovornosti Područnog ureda: odvezite se kninskom cestom kroz Vojnić i Gvozd prema Glini kao što sam ja učinio prošle jeseni. Pogledajte sve obnovljene kuće, jednu pored druge, gdje su nekoć stajale ruševine. Pogledajte obnovljena obiteljska gospodarstva. Prije tri godine tu su bile samo ruševine i pustoš. Poslušajte voditelje nevladinih organizacija te općinske i županijske dužnosnike kako govore o najboljoj praksi koju su razvili kao što sam ja učinio prošli tjedan (na okruglom stolu organiziranom od strane OESS-a); poslušajte kako oni raspravljaju o mogućnostima zajedničkog rada kao civilno društvo i civilna vlast. Prije tri godine, čak i dvije, takva živa i pozitivna razmjena gledišta nije bila

moguća. Danas je ona dio ponovnog rođenja i razvitka Karlovačke županije, sporog ali izvjesnog.

Ovo, te još mnogo toga što ova dva primjera tek djelomično opisuju, nasljeđe je Područnog ureda Karlovac. Kada je voditelj Misije, u pratnji slovačkog veleposlanika 29. ožujka govorio pred okupljenim predstavnicima grada Karlovca i županije te predstavnicima mnogih općina, nevladinih organizacija, manjinskih skupina i djelatnika Ureda, naglasio je kako zatvaranje Područnog ureda u Karlovcu nije znak neuspjeha, već znak uspjeha - uspjeha u ostvarivanju pozitivnih promjena na svom području odgovornosti, uspjeha u postizanju ciljeva, uspjeha u smislu dobro i vjerno obavljenog posla.

Ploče s natpisom Područni ured Karlovac

Svojim zatvaranjem, Područni ured Karlovac, postao je prvi u procesu prijenosa odgovornosti, mogućnosti i izazova s Misije na hrvatske dužnosnike, NVO-e, manjinske skupine, medije i ostale. Sada oni postaju odgovorni za provedbu poslova koje je Područni ured započeo u njihovo ime tijekom proteklog desetljeća. Tijekom ove godine zatvorit će se i drugi područni uredi, što je odraz uspjeha kojeg su oni, njihovi lokalni partneri i Hrvatska, ostvarili prilikom ispunjavanja izazova sadržanih u mandatu Misije. Sada će oni preuzeti zadaću pripremanja svoje zemlje i njezinih ljudi za izazove koji ih očekuju u budućnosti u sklopu euro-atlantske zajednice.

veleposlanik Todd Becker, zamjenik voditelja Misije

nastavak s 1. stranice

Hrvatska ima obvezu surađivati s Haškim tribunalom. U rujnu 2005. utvrđeno je kako Hrvatska u potpunosti surađuje s tribunalom što joj je omogućilo, između ostaloga, započinjanje pregovora s Europskom unijom i napredak prema članstvu u NATO-u. Napredak po pitanju ispunjenja mandata OESS-a nije bio posljedica toga, već pokretačka snaga koja je omogućila proces demokratizacije u Hrvatskoj koji je doveo do konkretnog napretka koncem 2005. te se nastavio tijekom 2006. i 2007.

Suđenja protiv optuženika za ratne

zločine temeljni su dio procesa pomirbe hrvatskih građana kako međusobno, tako i sa susjednim zemljama. U državi ne može biti mira ako njezini stanovnici žive u uvjerenju kako je ratnim zločincima dopušteno slobodno šetati.

Uz stotine već procesuiranih osoba, prije svega Srba, Hrvatska također traži još otprilike 1100 osoba osumnjičenih za ratne zločine. Iako su većina Srbi, neki su također Hrvati, Bošnjaci ili Crnogorci. Za neke od njih nepoznato je gdje se nalaze, drugi su možda umrli. Oni kojima se može ući u trag morat će se privesti pravdi u narednim godinama. Vlasti četiriju država koje su se sukobile u ratu morat

će postići dogovor oko toga kako će se, kada i gdje takva suđenja održati. Međunarodna zajednica također će morati odlučiti tko će - i hoće li itko - vršiti nadzor nad tim procesom. Ta suđenja pred domaćim sudovima nastavit će se i kada Hrvatska već bude članica Europske Unije i NATO-a, kada Haški tribunal zaključujući svoje aktivnosti i kada Haški tribunal i OESS zatvore svoje urede u Hrvatskoj.

veleposlanik Jorge Fuentes
voditelj Misije

1. - 2. ožujka: Ministarski sastanak SEECF-a u organizaciji ministricе vanjskih poslova. Također, na sastanku je bio nazočan i glavni tajnik OESS-a, veleposlanik Marc Perrin de Brichambaut, koji je tijekom boravka u Zagrebu posjetio Misiju, susreo se sa zaposlenicima Misije i različitim sugovornicima u Hrvatskoj.

5. ožujka: Voditelj Misije na radnom ručku s premijerom Sanaderom (na njegov poziv) i španjolskim veleposlanikom M. Salazarom i Msgr. F. Lozonom, apostolskim nuncijem.

7. ožujka: Plenarni sastanak u Ministarstvu pravosuđa o procesuiranju ratnih zločina s ministricom pravosuđa, glavnim državnim odvjetnikom s hrvatske strane te voditeljem Misije OESS-a u RH, voditeljem Izaslanstva EK u Republici Hrvatskoj i voditeljem Ureda Haškog tribunala za vezu u Republici Hrvatskoj.

8. ožujka: Oproštajni ručak glasnogovornice Misije, Antonelle Cerasino, s istaknutim predstavnicima hrvatskih medija i državne uprave.

10. ožujka: Voditelj misije na izletu diplomata u Kopački rit na poziv Predsjednika Republike i gđe. Mešić.

12. ožujka: Terenski posjet Područnom uredu Sisak s ministricom vanjskih poslova, Kolindom Grabar-Kitarović.

23. ožujka: Generalna skupština Europske federacije novinara za 2007. godinu.

27. - 28. ožujka: Voditelj Misije na sastanku Trojke te drugim sastancima u Beču.

29. ožujka: Svečanost zatvaranja Područnog ureda Karlovac.

30. ožujka: Sastanak čelnika međunarodne zajednice s ministrom mora, turizma, prometa i razvitka, Božidarom Kalmetom.

Saulius Samlys, dužnosnik za okoliš, OESS-ov Centar u Dushanbeu, William Hanlon, dužnosnik za gospodarstvo i okoliš, Misija OESS-a u Gruziji, Bernard Snoy, koordinator OESS-ovih aktivnosti u gospodarstvu i zaštiti okoliša, Peter Svedberg, voditelj projekata, Regionalni centar UNDP-a u Bratislavi, Spomenka Đurić, dužnosnica OESS-a za pitanja demokratizacije, g. David Swalley, dužnosnik za gospodarska pitanja i zaštitu okoliša, Ured koordinatora za aktivnosti OESS-a u gospodarstvu i zaštiti okoliša

Upravljanje vodama

Kao što većina nas zna, Gospodarski forum najvažniji je godišnji događaj unutar Dimenzije OESS-a za gospodarstvo i okoliš. Namjera mu je utvrđivanje potreba i prioriteta, jačanje svijesti te poticanje političke volje u 56 država članica OESS-a kako bi se, između ostaloga, utvrdila najprikladnija rješenja glede gospodarskih izazova i zaštite te ojačalo partnerstvo s drugim organizacijama.

Pod španjolskim predsjedanjem, u Zaragozi u Španjolskoj je od 12. do 13. ožujka održana druga priprema konferencija za 15. Forum OESS-a o gospodarstvu i okolišu, usredotočena na upravljanje vodama.

Oko 200 predstavnika vlada i državnih ustanova, međunarodnih organizacija i predstavnika poslovnog svijeta, nevladinih organizacija i akademske zajednice okupilo se u Zaragozi, španjolskom domaćinu EXPO-a za 2008. godinu, pri čemu je voda bila glavna tema a kako bi se razgovaralo o upravljanju vodama s krajnjim ciljem pružanja konkretnih i vrijednih preporuka OESS-u o „Ključnim izazovima za osiguranje zaštite okoliša i održivog razvoja na području država članica OESS-a: Upravljanje vodama”.

Projekt koji se provodi unutar porječja rijeke Save vezan uz razvoj mreže lokalnih čimbenika u kontekstu Inicijative za rijeku Savu, preporučio je OESS-ov Ured koordinatora za gospodarske aktivnosti i okoliš, kao iskustvo koje vrijedi podijeliti s onima kojima bi „naučene lekcije“ mogle koristiti, a koje bi se lako moglo primijeniti i u drugom regijama.

Imala sam na raspolaganju vrlo malo vremena pripremiti se za ovu prigodu te sam se našla u skupini od četiri govornika sa dodijeljenih samo nekoliko minuta za predstavljanje cjelokupnog koncepta projekta i njegovih postignuća, kao i zaključaka i preporuka za buduće korake OESS-a. Neovisno o tomu koliko složen i velik se činio ovaj projekt tijekom osiguravanja njegove provedbe, kada sam ga predstavila zajedno s drugim sličnim inicijativama i projektima OESS-a, iznenada mi se učinio sitnim i malenim, kako u smislu zemljopisnog

područja koje obuhvaća tako i broj korisnika projekta. Činjenica da je na konferenciji bilo prisutno gotovo 200 sudionika tijekom glavne rasprave nije moju zadaću ni najmanje olakšala. Međutim, Projekt rijeka Sava, kao što smo ga nazvali tijekom provedbe, učinio je vrlo realističnim jednu od ključnih veza između okoliša i zaštite, poznatiju kao „mirotvorstvo putem okoliša“, koje djeluje na principu izgradnje mira kroz suradnju na pitanjima okoliša. Projekt rijeka Sava ojačao je međusobno povjerenje, prekograničnu suradnju te se usredotočio na razvijanje suradnje između vladinih dužnosnika i civilnog društva na lokalnoj razini. Okoliš je iskorišten kao neutralna, „laka“ uvodna tema, kako bi se obnovio dijalog na različitim razinama društava u svim zemljama kroz koje rijeka protječe te tako pojačali naponi koje je Misija do sada uložila.

Preporuke proizašle iz rasprave koja je uslijedila nakon glavnih prezentacija bile su prije svega potvrda uloge koju prirodni resursi mogu odigrati u procesima koji dovode do sukoba. Također je potvrđena i ključna uloga OESS-a te njegova prisutnost na terenu kao dodatna vrijednost u aktivnostima sprečavanja sukoba. Dodatno, konkretni projekti koji se provode izravno na terenu dobili su nepodijeljenu potporu svih sudionika.

Konačno, vratila sam se iz Španjolske s jako puno novih iskustava. Još uvijek ne znam kako ih posložiti prema prioritetu; veličanstveni grad Zaragoza s mostovima preko rijeke Ebro, brojnim, apsolutno prekrasnim crkvama, gostoljubivost naših domaćina, dužnosnika grada i pokrajine Aragon, njezini vinogradi i dobra vina, izuzetne kolege, članovi hrvatskog izaslanstva ili posljednje, ali ne i najmanje važno, moji osjećaji kada sam se obraćala publici kako bih predstavila naša vlastita iskustva i napore kao doprinos svjetskim inicijativama.

Spomenka Đurić, dužnosnica OESS-a za pitanja demokratizacije

Institucije koje se bave ljudskim pravima, pristup pravdi i zaštita manjina

Snažne i socijalno osjetljive institucije ključne su u zaštiti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, posebice raseljenih osoba i izbjeglica. Također predstavljaju prirodnu trajnu zamjenu za političke intervencije Misije o pitanjima ljudskih prava. Samim tim, pozornost usmjerena na rad i potporu institucijama u Hrvatskoj koje se bave ljudskim pravima predstavlja prioritet u radu Ureda za vladavinu prava. Jer pristup pravdi često zahtjeva i pravne informacije i formalnu pravnu pomoć. Ured za vladavinu prava i dalje naglašava potrebu za programom pravne pomoći kojeg će financirati država te osigurava financiranje projekata koji se odnose na pravne usluge. Konačno, Ured za vladavinu prava i dalje radi na punoj provedbi jamstava za prijam u službu sadržanih u Ustavnom zakonu o nacionalnim manjinama (UZNM), što će biti ključ za integraciju manjina, kao i na osiguranju legitimiteta državnih institucija.

Pučki pravobranitelj. Pučki pravobranitelj je sve glasnjiji zagovaratelj poštivanja ljudskih prava od strane državnih tijela, uključujući ona koje se odnose na pitanja obuhvaćena mandatom Misije a tiču se raseljenih osoba, izbjeglica i nacionalnih manjina. Ova neovisna institucija intervenira u državnoj upravi kod pojedinačnih predmeta te obnaša funkciju „ranog upozorenja“ obavještavajući o sustavnim kršenjima koja zahtijevaju reformu. U oba slučaja, institucija pučkog pravobranitelja iznimno je isplativa jer osigurava sredstva za neformalno rješavanje pojedinačnih i sustavnih problema bez troškova i odgoda u formalnim postupcima. Kako bi se osigurao lak i besplatan pristup zaštiti ljudskih prava za hrvatske građane, „Platforma“ Misije uključuje preporuke za osnaživanje učinkovitosti ove institucije, uključujući reformu zakonodavstva kako bi se proširila nadležnost pučkog pravobranitelja te odobrilo osnivanje područnih ureda kao i dostatno financiranje u cilju potpore tom proširenju. Preporuke Ureda za vladavinu prava zasnovane su na rezultatima zabilježenima unutar njegovih projekata od 2003. godine do danas, što je s financijskom potporom Norveške koja iznosi otprilike € 200.000 te dodatnih € 50.000 kao i logističkom potporom Misije, omogućilo pučkom pravobranitelju putovanja diljem Hrvatske kako bi zaprimio pritužbe izravno od građana te imao izravne kontakte s lokalnim dužnosnicima i institucijama. Ovaj projekt znatno je povećao pristup građana pučkom pravobranitelju te dopustio pučkom pravobranitelju veći utjecaj na lokalnoj razini.

Ustavni sud. Ustavni sud (USUD) tek treba u potpunosti ispuniti svoju ulogu domaćeg suda za ljudska prava najviše instance. Iako napretka ima, i dalje postoje nedostatci glede učinkovitosti USUD-a kao pravnog lijeka u zaštiti ljudskih prava, što rezultira činjenicom da je Europski sud za ljudska prava i dalje prvi koji preispituje neka zabrinjavajuća pitanja koja se odnose na ljudska prava u Hrvatskoj, uključujući ona koja se odnose na raseljene osobe, izbjeglice i manjine. Kako bi pratio učinkovitost USUD-a te njegovo djelovanje u odnosu na presude Europskog suda za ljudska prava, Ured za vladavinu prava vodi sveobuhvatnu bazu sažetaka sudske prakse Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na Hrvatsku te objavljuje periodična izvješća sa sažetkom razvoja događaja. Godina 2007. ključna je za USUD jer će Sabor imenovati novih 75 posto

njegovih sudaca.

„Platforma“ Misije naglašava važnost transparentnog imenovanja koje je lišeno političkog utjecaja, koje ojačava nepristranost, profesionalnost i integritet Ustavnog suda te koje osigurava da Ustavni sud u punoj mjeri provodi sudske prakse Europskog suda za ljudska prava. Kako bi pružio potporu Ustavnom sudu i olakšao građanima pristup toj ustanovi, Ured je od 2003. godine s više od 100.000 EUR iz donacije Kraljevine Norveške te više od 60.000 EUR iz sredstava Misije financirao izradu i održavanje Internet stranice Ustavnog suda koja omogućuje Ustavnom sudu da objavljuje svoju sudske prakse, postupke te druge informacije potrebne javnosti. „Platforma“ Misije također preporuča da financiranje Internet stranice Ustavnog suda postane dio institucionalnog proračuna Ustavnog suda.

Besplatna pravna pomoć. Brojne osobe koje se obraćaju Misiji tražeći pravnu pomoć nemaju potrebne informacije ili sredstva kako bi se izborili za svoja prava kroz upravne ili sudske postupke. U nedostatku pravne pomoći koju pruža država, i Ured za vladavinu prava i Ured za povratak i integraciju su od 1999. godine dodijelili više od milijun eura za usluge besplatne pravne pomoći, uključujući zastupanje pred sudom kroz NVO-e. Još uvijek postoji značajna potreba za formalnom pravnom pomoći raseljenim osobama i izbjeglicama, posebice kada je riječ o sporovima vezanima uz stanovanje i oštećenja. Odgovarajući na postojeće potrebe, područni uredi u Gospiću i Zadru osmislili su i financirali projekte pravne pomoći koji su predstavljali iznimno važnu uslugu koja inače nije bila dostupna. „Platforma“ Misije preporučuje usvajanje programa besplatne pravne pomoći, zajedno s odgovarajućim financiranjem. U ožujku 2007., Ministarstvo pravosuđa naznačilo je kako će, unatoč tome što će zakonodavni okvir za takav program najvjerojatnije biti usvojen u drugom dijelu 2007., sustav postati funkcionalan tek 2009. godine, čime je naznačeno kako i dalje postoji potreba za financiranjem iz međunarodnih izvora.

Zaštita manjina. Provedbom jamstva prijama pripadnika nacionalnih manjina u državnu službu iz UZNM-a odugovlači se od usvajanja Zakona koncem 2002. godine. Međutim, početkom 2007. nekoliko događaja na tom području, uključujući izmjene i dopune zakona kao i plan prijama u službu na državnoj razini, pokrenulo je ovo pitanje. Kako bi privukao veću pozornost na ovo pitanje te pojačao razumijevanje od strane lokalnih i državnih dužnosnika odgovornih za njegovu provedbu, Ured je u suradnji s Vladom planirao organizirati niz okruglih stolova. Prvi okrugli stol, održan u studenom 2006., bavio se prijamom u službu pripadnika manjina u lokalnoj upravi. Još dva okrugla stola predložena su za kasno proljeće 2007., a bavit će se prijamom u službu pripadnika manjina u državnoj upravi i pravosuđu. Puna provedba jamstva o prijama u službu iz UZNM-a neće biti od koristi samo manjinama, već će također osnažiti poštovanje javnosti i njezino povjerenje u državne ustanove koje će predstavljati sve hrvatske građane.

Ured za vladavinu prava

Procesuiranje ratnih zločina

Među državama bivše Jugoslavije, Hrvatska je najaktivnija u procesuiranju ratnih zločina. Više od 600 osoba osuđeno je, protiv dodatnih 600 podignuta je optužnica a nekoliko stotina osoba još je pod istragom. Hrvatska je izdala više od 600 međunarodnih tjeratica protiv osumnjičenika za ratne zločine. Ovako visoka razina procesuiranja, s kojom se započelo tijekom rata, a obuhvaća nekoliko stotina ljudi svake godine, znači česta uhićenja, izručenja iz trećih zemalja te suđenja koja uključuju tužiteljstva i sudove za teške zločine u gotovo tri četvrtine od ukupno 20 hrvatskih županija. Iako četiri suda imaju posebnu nadležnost za suđenja ratnih zločina, u velikoj većini predmeta istraga i suđenje se provode u zajednicama u kojima su zločini počinjeni.

Do nedavno, naponi Hrvatske u procesuiranju ratnih zločina ovisili su gotovo isključivo o etničkoj pripadnosti žrtava i osumnjičenika, a ne o vrsti počinjenih zločina. Ovakav pristup rezultirao je pokretanjem brojnih predmeta protiv Srba od strane lokalnih tužitelja, a koji su nakon kasnije revizije pokazali neutemeljenima. Mnogi od tih predmeta odnosili su se na ljude iz zajednice, nekoliko na zapovjednike ili osobe koje su obnašale visoke dužnosti. Poseban aspekt procesuiranja u Hrvatskoj je rasprostranjeno provođenje postupaka u odsutnosti rezultat kojih je više od 400 osuđenih osoba, gotovo sve Srbi. Kao što je naznačeno uključivanjem pitanja ratnih zločina u Sarajevsku deklaraciju, ovakav pristup doveo je do shvaćanja među izbjegličkom populacijom kako svaka osoba srpske nacionalnosti, bez obzira kakva bila njezina ratna prošlost, i dalje podliježe uhićenju i procesuiranju nakon povratka u Hrvatsku.

Nedavni naponi da se procesuiranje ratnih zločina primjereno usmjeri na narav počinjenih zločina, dobili su dva oblika. Prvo, stari predmeti, pokrenuti prije svega protiv Srba, nalaze se u postupku revizije kako bi se nastavilo samo s onima koji su utemeljeni. Drugo, pojačani naponi poduzeti su kako bi se procesuirali pripadnici hrvatskih oružanih snaga za teške zločine protiv srpskih žrtava. Ti naknadni naponi suočili su se s određenim otporom. Politička potpora ujednačenoj odgovornosti osnova je uspostavljanju ozračja koje pridonosi sudjelovanju svjedoka te radu sudaca i tužitelja.

Znatan broj ljudi osumnjičenih za ratne zločine u Hrvatskoj i dalje se nalazi izvan njezinih granica, a često žive u susjednim zemaljama i imaju državljanstvo tih zemalja. Slično tomu, žrtve i svjedoci zločina počinjenih u Hrvatskoj također žive izvan Hrvatske, uključujući one koji su raseljeni tijekom rata. Pravni okvir u Hrvatskoj, kao i u BiH, Srbiji i Crnoj Gori, u velikoj mjeri ograničava pravosudnu suradnju, pri čemu održava maksimalan suverenitet, ali omogućava nekažnjavanje. Puna odgovornost za zločine počinjene tijekom rata u Hrvatskoj ovisi o smanjivanju tih ograničenja u međudržavnoj suradnji.

Način, svrha i učinak praćenja i izvješćivanja od strane Ureda za vladavinu prava. S obzirom na takve okolnosti, djelatnici Ureda dokumentiraju trajnu evoluciju sustava procesuiranja ratnih zločina u Hrvatskoj koji je razvidan iz pojedinačnih predmeta. Samo u 2006. godini, djelatnici Ureda pratili su 94 predmeta za ratne zločine u svim fazama postupaka koji obuhvaćaju 330 pojedinaca u policijskim istragama, 14 prvostupanjskih sudova i Vrhovni sud kao i postupke izručenja iz trećih zemalja. Prateći sve postupke od uhićenja do žalbe, Ured dobiva informacije iz prve ruke na osnovi kojih može pratiti napredak, isticati slabosti ustanova i zakona te predlagati reforme. Djelatnici Ureda također bilježe koji zločini se ne procesuiraju i zašto, jer to je ključni pokazatelj funkcioniranja sustava procesuiranja u cijelosti te opsega postignute pravde. Pitanja i preporuke za reformu koje su opisane u „Platformi“ Misije o procesuiranju ratnih zločina uvelike se zasnivaju na zapažanjima djelatnika Ureda.

S obzirom na decentraliziranu narav procesuiranja ratnih zločina u Hrvatskoj, djelatnici Ureda u svim područnim uredima Misije kao i u Glavnom uredu, aktivno prate suđenja. Kako bi bila osigurana objektivnost, odgovarajuće pravno i jezično znanje te točnost, djelatnici Ureda prate suđenja u timovima sastavljenima od međunarodnih i domaćih članova Ureda. Aktivno znanje hrvatskog jezika većine međunarodnih članova Ureda dodatno poboljšava praćenje suđenja. Iako se praćenja suđenja većinom odvijaju na raspravama otvorenima za javnost, djelatnicima Ureda povremeno je dozvoljen pristup zatvorenim raspravama, jer su im i Vrhovni sud i nekoliko lokalnih sudova priznali poseban status. Na temelju postignuća Ureda za vladavinu prava, Misija je zadužena, zajedno s ostalim Misijama OESS-a, pomagati Haškom tribunalu u praćenju predmeta Ademi-Norac kojeg je Hrvatska preuzela prema Pravilu 11 bis.

nastavlja se na 6. stranici

Djelatnici Ureda za vladavinu prava Leos Javurek, Alan Švarc i Mary Wyckoff s Jasminom Dolmagić, zamjenicom županijskog državnog odvjetnika u Zagrebu i Antonom Kvakanom, zamjenikom glavnog državnog odvjetnika, ispred Ureda državnog odvjetništva

Procesuiranje ratnih zločina

nastavak s 5. stranice

Aktivnosti Ureda za vladavinu prava i njegove procjene temelje se na dva krovna i međusobno povezana cilja - osiguranje nepristranosti i sprječavanje izbjegavanja odgovornosti. Nepristranost zahtijeva da sustav procesuiranja, kao i svaki pojedinačni predmet, budu poštteni u smislu da se slična kaznena djela tretiraju na jednak način te da osumnjičeni i žrtve uživaju jednaku razinu zaštite. Hrvatski sustav suđenja za ratne zločine na lokalnoj razini u tom smislu predstavlja poseban izazov za suce i državne odvjetnike, kao i za svjedoke. Sprječavanje izbjegavanja odgovornosti zahtijeva premošćivanje političkih i pravnih prepreka koje su do sada omogućavale počiniteljima kaznenih djela, kako unutar, tako i van Hrvatske, da izbjegnu odgovornost.

Mary Wyckoff, voditeljica Ureda za vladavinu prava, Goetz Brinkmann, savjetnik za vladavinu prava u DIMIR-u, Romana Mačešić, Laura Fernandez, Leos Javurek i Dagmara Pilaszek, dužnosnici OESS-s za pravna pitanja i Carla del Ponte, glavna tužiteljica Haškog tribunala, u Zagrebu, 9. veljače 2007.

Kroz svoja izvješća, „Platformu“ Misije te kroz dijalog sa sucima i državnim odvjetnicima, Ured je naglašavao cijeli niz pitanja. Ona uključuju tehnička pitanja poput neprihvatljivosti svjedočenja putem video veze u predmetu „Lora“, za koja već postoje

gotova i ne-kontroverzna rješenja. Međutim, ovdje su uključena i mnogo složenija pitanja, za koja ne postoje takva gotova rješenja. Na primjer, koristeći predmet Glavaš, Ured je naznačio potrebu za odgovarajućim zaštitnim mjerama kada je riječ o tajnosti sudskih istraga. Navodeći predmete Paulin Dvor i Ademi-Norac, Ured je naglasio potrebu za pojačanim naporima svih državnih tijela kako bi se riješila kaznena djela počinjena od strane oružanih snaga ili napori usmjereni na prikriivanje kaznenih djela. Preporuka Ureda o potrebi revizije konačnih osuđujućih presuda donesenih u odsutnosti temelji se na njegovom zapažanju kako je velik dio tih presuda preinačen tijekom ponovnog suđenja. Naposljetku, zapažanja u sudnici dovela su do preporuka Ureda o mjerama koje je potrebno poduzeti za poboljšanje kvalitete odvjetnika dodijeljenih od strane suda te za osiguranje adekvatnih zaštitnih mjera za svjedoke, sudsko osoblje i odvjetnike. Iako ga nije uvijek moguće kvantificirati, praćenje suđenja od strane Ureda imalo je pozitivan učinak na sustav procesuiranja te, sukladno tomu, i na postupanje sudova u pojedinačnim predmetima. Na primjer, upitna praksa poput skupnih postupaka vođenih u odsutnosti te skupno zastupanje od strane odvjetnika dodijeljenog od strane suda u znatnoj je mjeri smanjena. Nazočnost osoblja Ureda u lokalnim sudnicama služi otvaranju tih postupaka i pružanju potpore svim strankama za nepristrano i pravično utvrđivanje pojedinačne odgovornosti za te najteže oblike kaznenih djela.

Razvoj domaćih kapaciteta praćenja. Tijekom posljednjih godina, hrvatski NVO-i sve su se više uključivali u sustavno praćenje postupaka ratnih zločina. Uzimajući u obzir kako će se procesuiranje nastaviti još nekoliko godina, ovo je važan razvoj događaja koji Ured pozdravlja. U 2006. i 2007. godini, Ured je proveo nekoliko projekata financiranih od strane Norveške, čiji je cilj jačanje sposobnosti praćenja NVO-a diljem Hrvatske. Ured je također dodijelio određen broj svojih djelatnika koji služe kao savjetnici i pomažu u prijenosu kapaciteta, informacija i vještina.

Ured za vladavinu prava

Oproštaj s našim dragim kolegama

Voditelj Misije, zamjenik voditelja Misije i članovi Misije tijekom oproštajnog domjenka s Magdalenom Spalinskom i Ignasom Jonynasom u glavnom uredu, 12. travnja 2007.

Voditelj Misije, zamjenik voditelja Misije, Dražen Fočić, Nataša Roksančić i visoki policijski dužnosnici, uključujući ravnatelja Policije, Marijana Benka, na oproštajnoj večeri Knuta Dreyera, 10. travnja 2007. April 2007

Ured za vladavinu prava

Rudyard Kipling je rekao kako je „istina prva žrtva rata“. Na visokom drugom mjestu je vladavina prava. Njezina ponovna uspostava i poboljšanje u današnjoj Hrvatskoj, koji uključuju odgovarajuća pravna rješenja za kaznena djela počinjena tijekom rata, temelj je cijelog mandata Misije, a njima se bavi Ured za vladavinu prava.

I dok je poštivanje „vladavine prava“ riječ koja se često navodi kao jedan od pokazatelja demokratskog društva, ono ima posebno značenje za Misiju uzimajući u obzir kontekst u kome je Misija uspostavljena i u kome djeluje danas. Prilikom određivanja mandata Misije 1996. godine, Stalno vijeće OESS-a bilo je svjesno uzajamne povezanosti između zaštite ljudskih prava i manjinskih prava te vladavine prava u poslijeratnom kontekstu, čime je obvezalo Misiju na pružanje pomoći pri razvoju i punoj provedbi jasnih, svima dostupnih i poštenih zakona, snažnih ustanova i učinkovitih pravnih lijekova. Aktivnosti Ureda i njegova 22 djelatnika u četiri prioritetna područja - zaštita manjina, jačanje institucija koje se bave ljudskim pravima i pristupom pravdi, pravni aspekti povratka te procesuiranje ratnih zločina - mogu se izravno povezati s ova tri temeljna načela. Značajan dio rada Ureda obavlja se u suradnji s drugim uredima Misije, posebice s Uredom za povratak i integraciju, pri čemu velik broj djelatnika na terenu „sjedi na dvije stolice“. Preporučene reforme u četiri prioritetna područja kojima se bavi Ured uključene su u „Platformu“ Misije.

ZAKON: Tijekom uobičajenog dana, djelatnici Ureda bave se širokim spektrom domaćih i međunarodnih pravnih pitanja i njihovom praktičnom primjenom. Ta pitanja uključuju pravna pitanja iz prioritetnih područja kojima se bavi Ured kao i pitanja kojima se bave drugi uredi Misije, na primjer izborni zakoni, zakoni o medijima, ugovori i kadrovska pitanja. Za potrebe praćenja i izvješćivanja o procesuiranju ratnih zločina, djelatnici Ureda moraju biti upućeni u međunarodno humanitarno pravo kao i u hrvatsko kazneno pravo. Djelatnici Ureda također moraju poznavati postupke pred Haškim tribunalom i njegovu sudsku praksu, kao i konvencijsko pravo kojim se regulira međudržavna pravosudna suradnja.

Kako bi bili u mogućnosti pratiti

i izvještavati o brojnim sudskim postupcima koji uključuju izbjeglice i raseljene osobe, a koji će se riješiti izvan okvira Sarajevskog procesa, djelatnici Ureda moraju poznavati zakon i nov razvoj događaja vezano uz povrat imovine, uključujući protutužbe za samoinicijativno ulaganje, ukidanje stanarskog prava putem sudskih odluka te zahtjeve za naknadom štete uslijed terorističkih akata te vojnih i policijskih akcija. Ovi predmeti čine najveći dio otvorenih pitanja uključenih u „inventar“ područnih ureda koji se predstavlja Vladi u sklopu „Platforme“. Djelatnici Ureda također moraju biti upoznati s najnovijim događajima vezano uz sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava u predmetima koji se odnose na Hrvatsku.

Poznavanje hrvatskih zakona o zaštiti manjina, posebice Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (UZNM) također je od ključne važnosti za djelatnike Ureda, iako je UZNM još jedno višestruko povezano pitanje na kojem su angažirani i drugi uredi Misije.

Članovi Ureda za vladavinu prava: Laura Fernandez, Alan Švarc, Romana Mačević, Monika Čavlović, Leos Javurek, Mary Wyckoff, Ignas Jonynas i Dagmara Pilaszek

USTANOVE: Kako bi bili u mogućnosti pružiti preporuke za reformu i pomoć, djelatnici Ureda održavaju česte kontakte s cijelim nizom državnih ustanova. Kako na razini područnih ureda, tako i na razini Glavnog ureda, djelatnici Ureda

redovno se sastaju s predstavnicima pravosuđa, uključujući suce i državne odvjetnike, kao i lokalne i više sudove. Svjesni osjetljivosti pitanja sudačke nepristranosti i neovisnosti, djelatnici Ureda ne razgovaraju o pojedinačnim predmetima s pravosudnim dužnosnicima, već o općim trendovima i zapažanjima. Područni uredi u Gospiću, Karlovcu, Pakracu i Sisku iskoristili su 3.000 EUR projektnih sredstava kako bi odgovorili na zamolbe za pravnom literaturom koje su dobili od nekoliko lokalnih sudova. Kada je riječ o praktičnim pravnim pitanjima, djelatnici Ureda također se sastaju s drugim pravnim dionicima, uključujući odvjetnike, nevladine organizacije koje pružaju pravnu pomoć te odvjetničkim komorama... Na razini Glavnog ureda, djelatnici Ureda održavaju veze s tijelima zaduženima za zaštitu ljudskih prava, pučkim pravobraniteljem i Ustavnim sudom, kao i mjerodavnim saborskim odborima. Naposljetku, djelatnici Ureda rade s velikim brojem tijela državne uprave na lokalnoj razini te na razini Glavnog ureda, posebice u svezi s pitanjima koja se odnose na raseljene osobe i izbjeglice te na provedbu jamstava o prijemu u službu iz UZNM-a.

PRAVNI LIJEKOVI: Kako je to detaljnije opisano na drugim mjestima, Ured posvećuje značajnu energiju i financijska sredstva za projekte kako bi osigurao pristup pravnim lijekovima onima kojima nedostaju financijska sredstva te kako bi osnažio institucije odgovorne za osiguravanje pravnih lijekova. Djelatnici Ureda pružaju praktične i pravne informacije pojedincima i NVO-ima koji nude pravnu pomoć o širokom spektru tema, poput statusa i imovinskih prava te aktivnosti koje se odnose na ozlijeđene, ubijene ili nestale osobe tijekom sukoba. Područni ured u Sisku već je više od pet godina domaćin foruma za NVO-e koji pružaju pravnu pomoć iz Hrvatske, BiH i Srbije. Praćenje i izvješćavanje Ureda o sudskim postupcima predstavlja čvrstu osnovu za preporuke vezano uz zakonske propise i institucionalne reforme, dok financiranje projekata od strane Ureda pomaže pri ispravljanju nedostataka kada je riječ o uslugama i institucionalnoj potpori.

Ured za vladavinu prava

Foto galerija

Jasna Kobeščak, prevoditeljica, Enrique Horcajada, voditelj Ureda za koordinaciju, Ljerka Draženović, glasnogovornica, Jan Repa, voditelj Područnog ureda Karlovac, voditelj Misije, Jan Banas, veleposlanik Slovačke, Leos Javurek, dužnosnik za pravna pitanja, u Karlovcu tijekom zatvaranja Područnog ureda Karlovac, 29. ožujka 2007.

Gordan Jandroković, Predsjednik odbora za vanjsku politiku hrvatskog Sabora i voditelj Misije tijekom posjeta g. Jandrokovića glavnom uredu Misije u Zagrebu, 5. travnja 2007.

Sastanak veleposlanika država članica OESS-a i Misije OESS-a u Republici Hrvatskoj u glavnom uredu u Zagrebu, 11. travnja 2007.

Sastanak rukovoditelja Misije u glavnom uredu u Zagrebu, 11. travnja 2007.

Kolinda Grabar-Kitarović, ministrica vanjskih poslova, voditelj Misije i Manuel Salazar, veleposlanik Španjolske, tijekom posjeta na terenu u Sisku, 12. ožujka 2007.

Jedan od mjesečnih plenarnih sastanaka u Ministarstvu vanjskih poslova u Zagrebu, 21. ožujka 2007.